

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Slutbetänkandet av Konkurrenskraftsutredningen, (SOU 2015:15). Er beteckning: N2015/2191/J

Sammanfattande synpunkter

Länsstyrelsen i Kronobergs län välkomnar en samlad strategi för värdeskapande och tillväxt inom näringarna och ser stor potential i att uppnå ökad konkurrenskraft och förändrade attityder med hjälp av den livsmedelsstrategi som nu är under framtagande. Att förenkla för företagen måste beaktas vid framtagandet.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen i Kronoberg att:

- det krävs mer insatser gällande attityder
- regeringen bör återinföra mål om självförsörjningsgrad av livsmedel
- hänsyn även måste tas till regionala skillnader och förutsättningar
- det är viktigt att stärka forskning och innovation för kostnadseffektivt byggande och erbjuda jordbrukare utbildning i byggprocessen
- nuvarande jordförvärvslagstiftning är bra gällande juridisk person
- att det finns luckor i utredningen då man inte tagit med skatteområdet i utredningsuppdraget
- att regeringen i första hand ska ta ställning till förslagen i betänkandet "Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)" innan en ny översyn av den svenska djurskyddslagstiftningen görs
- kravet på förprovning vid byggnation bör kvarstå
- utredningen inte i tillräckligt stor utsträckning har beaktat konkurrenskraften i de mervärden som djurvälstånd erbjuder, professionell marknadsföring behövs
- även betydelsen och möjligheten i den småskaliga livsmedelsindustrin bör lyftas fram mera
- tillgången till olika typer av rådgivning måste tryggas i hela landet och vuxenutbildning erbjudas
- mer fokus måste ligga på företagande i kompetensutvecklingen, regionalt inflytande är nödvändigt för att nå framgång

Attityder

I Sverige finns en stark politisk tradition av att minimera stöd och regleringar inom svenskt lantbruk. Det finns dock anledning, som också påpekas i utredningsunderlaget, att analysera om den svenska ståndpunkten rörande EU:s

Yttrande

Datum
2015-06-16

Ärendenummer
604-1563-15

gemensamma jordbrukspolitik borde anpassas så att den i större utsträckning gagnar svenska näringspolitiska intressen. Sverige borde bli skickligare på att nyttja de stödsystem som EU medger och på så sätt stärka konkurrenskraften genom en anpassning till den grundsyn som gäller i de flesta andra EU länder.

Utredningen borde även på ett tydligare sätt belysa det faktum att Sveriges självförsörjningsgrad är en av de lägsta i Europa, vilket innebär att landet, med tanke på den oro som finns i vår omvärld, lever farligt om man inte tar denna problematik på allvar. Bland annat saknas sårbarhetsaspekter vid avspärrning och naturkatastrofer. Sverige är i stort sett självförsörjande på spannmål, men produktionen av mjölk samt gris- eller nötkött har sjunkit till mellan 40-60 procent. Här måste ambitionerna kring självförsörjning höjas.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att analysen av attityder för näringen bör utvecklas ytterligare för att även inkludera den generella attityden till landsbygden i sin helhet. Detta då det idag pågår en stark urbanisering i Sverige. Risken är att näringen i framtiden annars lider av brist på arbetskraft eller villiga att starta företag på grund av bristande framtidstro. Länsstyrelsen i Kronoberg anser även att det är viktigt att ta upp landsbygdssäkring som ett viktigt inslag i det politiska beslutsfattandet.

Företagande

Regionala skillnader och förutsättningar

I Kronobergs län fortgår strukturomvandlingen med hög fart, men den har sina begränsningar i ett landskap med landets genomsnittligt minsta åker- och betesmarksskiften. Strukturomvandlingen syns särskilt väl i minskningen av antalet mjölkföretag och grisföretag. Följden har blivit en kraftigt höjd storlek och produktivitet hos de mer intensiva företagen. Ett resultat har även blivit att länets mest aktiva större jordbruk koncentrerats till länets bättre jordbruksbygd medan den mera skogsbetonande delen oftast sköts mera passivt av mindre familje- och bostadsjordbruk. Stor del är arrendemark, men i vissa bygder kan det vara svårt för markägare att hitta brukare till marken. Därmed står ökande delar av länets landsbygd utan den motor och miljöskapande faktor som ett aktivt jordbruk tillför.

Samtidigt nystartas mindre företag som ofta utvecklas i storlek. De småskaliga matproducenterna ökar i antal och bidrar till både sysselsättning, en levande landsbygd och närproducerade alternativ. Parallellt finns krafter som efterfrågar mindre mejerier, lokala slakterier och dessa måste beaktas på ett seriöst sätt och ges generösa spelregler. Här sker också en nettotillväxt i nya arbetstillfällen.

En strategi för konkurrenskraft i jordbruket behöver ge svar inte bara för utveckling av de storskaliga, växande jordbruksföretagen utan även för konkurrenskraft i det mera småskaliga, det jordbruk som ger förutsättningar för levande landsbygd i hela landet.

Kapitalförsörjning, riskhantering, ägarbyte och investeringar

I Kronobergs län är utbudet av erfarna och kunniga fristående

byggnadskonsulenter begränsat, företagen som säljer stallinredning erbjuder ofta konsultation och byggnadsritningar. Detta begränsar konkurrensen och lantbrukarens valmöjligheter vid byggnation. I likhet med utredningen finner Länsstyrelsen det angeläget att sätta av medel till forskning och innovation för kostnadseffektivt byggande och att erbjuda lantbruksföretagarna utbildning i byggprocessen. Länsstyrelsen anser att problemet med bristande lönsamhet många gånger även beror på bristande kunskap i företagsledning och företagsekonomi.

Det är även angeläget att finna former för finansiering av företagsöverlåtelser och investeringar vid de växande företagen. Även en ökad kunskap om riskhantering på marknadens villkor är viktigt.

Jordförvärvs- och arrendelagstiftningen

Länsstyrelsen i Kronoberg anser att nuvarande jordförvärvslagstiftning är bra gällande juridisk person och underlättar för jord- och skogsbruksföretagare att kunna förvärva mark till rimligt pris. En ändring i lagstiftningen som öppnar för förvärv av jord- och skogsmark för aktiebolag menar Länsstyrelsen kan öka intresset från rena investerare att placera kapital i fastigheter. Bedömningen är att det snarare skulle försämra jordbrukets konkurrenskraft för livsmedelsproduktion i form av högre markpriser och svårare att skaffa sig en bra arrondering i jordbruket.

De aktiva jordbruksföretagen i Kronobergs län har större delen av åkermarken som arrende. Övervägande delen av dessa arrenden är muntliga upplåtelser, vilket ger osäkerhet om arealunderlaget och svårigheter att investera i markförbättringar. En bidragande orsak till att markägare är ovilliga att skriva arrendeavtal är det starka besittningsskyddet. En översyn av arrendelagstiftningen kan förbättra förutsättningarna för att skriva avtal om arealunderlaget för aktiva jordbruk. Länsstyrelsen i Kronoberg delar utredningens förslag både vad gäller avtalsfrihet och besittningsskydd.

Regler och villkor

Produktionsmedelsskatter och arbetskraftskostnader

Länsstyrelsen i Kronoberg anser att det finns en lucka i direktiven till utredningen, då skatters effekt på konkurrenskraften inte skulle ingå i betänkandet. Utredningen bedömer ändå att beskattningen av olika produktionsmedel är en faktor som påverkar konkurrenssituationen. Länsstyrelsen i Kronoberg delar utredningens förslag om att nationella beslut om produktionsmedelsskatter, i större grad, bör grundas på en analys av effekter på konkurrenskraften.

Länsstyrelsen i Kronoberg anser likt utredningen att arbetskraftskostnader är av stor vikt att jobba med för att gynna konkurrenskraften, ett led i detta kan vara arbetsgivar- och ledarutbildningar.

Djurskydd

Länsstyrelsen i Kronobergs län delar utredningens förslag om att regeringen ska driva på för skärpt EU-lagstiftning på djurskyddsområdet samt verka för en likvärdig tillämpning av lagstiftningen inom hela EU och samtidigt verka för att exempelvis förbjuda sådana åtgärder, som anges i tabell 4.2, som svanskupering och näbbtrimning. I stället måste grundproblemen lösas i djurens miljö.

Vidare är Länsstyrelsen övertygad om att den nuvarande svenska lagstiftningsnivån har bidragit till den goda djurhälsostatusen och därmed den låga antibiotikaförbrukningen vilket lett till låg antibiotikaresistens som idag råder i Sverige.

Länsstyrelsen anser att regeringen i första hand ska ta ställning till förslagen i betänkandet "Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)" innan en ny översyn av den svenska djurskyddslagstiftningen görs. Även om inte stärkt konkurrenskraft är huvudfokus i betänkandet ingick det i utredarens uppdrag att analysera och lämna förslag på hur djurskyddslagstiftningen kan förändras så att den blir mer flexibel och målinriktad samt bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Angående förprovning är det Länsstyrelsens uppfattning att kravet på förprovning bör kvarstå. Detta då förprovningshandlingen utgör en trygghet för den som ska investera i byggnationen. Redan innan byggnationen påbörjas kan djurhållaren vara förvissad om att djurskyddsbestämmelserna uppfylls. Förprovningen är idag kostnadsfri och handläggningstiden är högst åtta veckor efter att ansökan är komplett. Länsstyrelsen ser inte att kravet på förprovning försenar investeringar. Länsstyrelsen har genom åren skaffat sig erfarenhet av att flera lantbruksföretag inte har följt den svenska lagstiftningen utifrån inskickade handlingar. Detta skulle ha lett till stora ekonomiska kostnader för företagen efteråt för utbyte av inredning eller ombyggnation efter att en djurskyddskontroll konstaterat brister i ett nytt stallutrymme. Länsstyrelsen anser att förprovningen är ett bra exempel på förebyggande djurskydds- och djurhälsoarbete.

Länsstyrelsen delar helt utredningens uppfattning om att svenska mervärden i form av god djuromsorg och hög livsmedelssäkerhet tydligt kan och bör kommuniceras med konsumenterna både i Sverige och i andra länder. Det behövs en professionell marknadsföring av svenska livsmedelsprodukter som inte har funnits. Liksom utredningen menar Länsstyrelsen att märkning är en viktig del i sådan kommunikation. Länsstyrelsen menar dock att om svenska mervärden ska förknippas med Sverige och inte med enskilda livsmedelsföretag är djurskyddslagstiftningen och den offentliga kontrollen av denna en viktig del i att garantera god djuromsorg och säkra livsmedel. Att avskaffa vissa djurhållningskrav, speciellt beteskravet för mjölkkor, anser Länsstyrelsen inte gynnar utvecklingen av den svenska mjölkproduktionen och konsumentintresset för svensk mjölk.

Växtskydd

Användningen av växtskyddsmedel är i ett valldominerat län som Kronoberg låg. Utredningen konstaterar att Sverige i vissa fall har tillgång till färre växtskyddsmedel än övriga konkurrensländer. Det är särskilt problematiskt med

tillgången i grödor som odlas i liten omfattning. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning om att Kemikalieinspektionen bör redovisa hur handläggningen kan förenklas genom att man i större utsträckning accepterar andra medlemsländers godkännandeprocess.

Tillståndsprovning

Utredningen konstaterar att provningsprocessen enligt miljöbalken ofta är lång och kostsam. Länsstyrelsen i Kronoberg anser likt utredningen att ansvariga myndigheter bör ges i uppdrag att ta fram en ny vägledning för handläggning av tillstånd och anmälan av verksamheter med animalieproduktion.

Marknadsförutsättningar

Livsmedelsindustrin och handelsledet

Utredningen konstaterar att svenska slakteriföretag är processmässigt konkurrenskraftiga andra länder. Det stora problemet är att få ut fullt värde på marknaden för djurkroppens alla delar. I Kronobergs län finns inga större mejerier eller slakterier. Länsstyrelsen välkomnar att utredningen föreslår att Konkurrensverket får i uppdrag att löpande analysera marknadskoncentrationen.

I Kronobergs län finns däremot några mindre slakterier som försöker tydliggöra mervärdet, kvalitet och nära konsumentkontakt. Länsstyrelsen vill lyfta fram betydelsen av bra spelregler för denna mer småskaliga livsmedelsindustri.

Export

Länsstyrelsen i Kronobergs län ställer sig bakom de förslag som utredningen föreslår. Länsstyrelsen delar utredarens uppfattning om att arbetet med att öka antalet landsgodkännanden bör prioriteras samt att kompetensutvecklingsinsatser behövs för att underlätta export för små och medelstora företag.

Att inrätta livsmedelsattachéer anser Länsstyrelsen vara en bra väg för att underlätta för företag att komma in på utländska marknader. Länsstyrelsen gör också bedömningen att Sverige har stor utvecklingspotential inom ursprungsmärkning och faktabaserad kommunikation kring svensk djurhållning.

Konsumtion och offentlig upphandling

Utredningen föreslår att offentlig upphandling bör användas för att efterfråga nya lösningar och därmed bidra till innovation. Här bör skrivningen skärpas och påtala möjligheten med delade upphandlingar för att underlätta för mindre företag, införande av avtal som möjliggör lokal offentlig upphandling och samdistribution som ett medel att minska miljöpåverkan vid transporter. Länsstyrelsen i Kronoberg ser positivt på utredarens förslag, inte minst en nationell gemensam ursprungsmärkning skulle underlätta för konsumenterna.

Kunskap och innovation

Kompetensförsörjning och rådgivning

Länsstyrelsen i Kronoberg delar utredningens bedömning att rådgivarna kan spela en nyckelroll i arbetet med att stärka lantbrukets konkurrenskraft genom att vara brobyggare mellan praktik och akademi. Länsstyrelsen ställer sig generellt positiv till åtgärder som utvecklar kunskaps- och innovationssystemet.

I Kronobergs län är utbudet av kvalificerad oberoende rådgivning inom vissa områden begränsad och behöver förstärkas. Det gäller bland annat områdena trädgård, teknik, markavvattning, energi och byggnadsrådgivning. Viss rådgivning inom växtodling och ekologisk produktion är beroende av finansiering från EU-program. Insatser för att bevara kvalificerad rådgivning inom Sveriges skogsbygder är angelägna.

Utredningen föreslår att SLU ska ta fram förslag till hur kompetensförsörjningen inom primärproduktionen kan stärkas genom högre utbildning.

Länsstyrelsen ser att möjligheterna till utbildning för lantbruket försämras i Kronoberg och riskerar att försämras ytterligare. Antalet sökande till ren jordbrukslinje på gymnasiet minskar. Många av dem som etablerar sig som lantbrukare i framtiden kommer av olika skäl att göra detta efter ett yrkesbyte. Därför behövs effektiva former för vuxenutbildning för blivande företagare. Yrkehögskolan är en viktig möjlighet och den bör ges goda förutsättningar att verka. Det bör även ges goda möjligheter för eleven att studera på annan ort eller på distans.

Utredningen föreslår även att konkurrenskraft ska prioriteras inom kompetensutveckling och rådgivning inom Landsbygdsprogrammet och att detta ska ske genom högre grad av nationell samordning. Länsstyrelsen anser att det är bra förslag med ökad prioritering av konkurrenskraft och med ökad nationell samordning om det kombineras med tydligt regionalt inflytande på hur insatserna genomförs. Det behövs också ny inriktning för en ny generation lantbrukare, de som förutom att vara effektiva producenter även ska leda större och växande företag med ett antal anställda och ha en aktiv marknadsbevakning. Det är på den regionala nivån kunskapen finns om regionala särdrag och om behov och möjligheter för en effektiv kompetensutveckling och rådgivning.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Kristina Alsér efter föredragning av landsbygdsdirektör Stefan Carlsson. I handläggningen av ärendet har även länsveterinär Fredrik Holm deltagit.

Kristina Alsér

Stefan Carlsson